

PS VAN EEN REDACTEUR

Een nieuwe reclassering?*

Jaap A. van Vliet

‘It’s an exciting time for me at the age of thirty-one as I am finding out a great deal about myself. I am making new relationships and living in a world totally unknown to me. I love it yet there are times when I hate it. I am torn between two worlds – alienated from the old one and a stranger in this new one.’

Jimmy Boyle, *The pain of confinement: Prison diaries*, Londen: Pan Books 1980, p. 80.

Al enkele jaren is een meerderheid van de Tweede Kamer van mening dat het bestaan van drie reclasseringsorganisaties in Nederland niet nodig is. Eén reclasseringsorganisatie zou kunnen volstaan. Desondanks was het politiek en bestuurlijk voor enige tijd geaccepteerd dat er ruimte is voor drie reclasseringsorganisaties, mits zij op een constructieve manier met elkaar samenwerken. Een verandering hierin is recent ingezet doordat eind vorig jaar een vierde organisatie zich meldde om een reclasseringserkenning te verkrijgen. Dit maakte het voor het ministerie van Veiligheid en Justitie noodzakelijk te overwegen hoe het stelsel van de Nederlandse reclassering eruit zou moeten gaan zien. Een analyse van dit vraagstuk zal er waarschijnlijk toe leiden dat in de loop van dit jaar het besluit wordt genomen om op termijn tot één reclasseringsorganisatie in Nederland te komen.

Dit stukje is niet bedoeld om de genoemde analyse te bespreken, maar je kunt je wel iets voorstellen bij de voordelen van één reclasseringsorganisatie: minder overhead, minder kantoorgebouwen, in het algemeen: kostenbesparing. En natuurlijk: er wordt toch al gewerkt aan de hand van gelijke normen, financiering en methodieken. En dan is er efficiency in relatie tot de opdrachtgevers: de rechterlijke macht en Dienst Justitiële Inrichtingen, die nu met meerdere partijen moeten onderhandelen om het gevraagde werk gedaan te krijgen. Opdrachtverstrekking, verantwoording en financiering zullen transparanter worden. Maar is een bestuurlijke en praktische invalshoek wel voldoende om te besluiten tot één organisatie te komen en zullen de reclasseringscliënten daar wel bij varen?

Terwijl er steeds meer van wordt uitgegaan dat cliënten worden benaderd vanuit zo veel mogelijk wetenschappelijk getoetste interventies, wordt diezelfde eis niet gesteld aan de organisatiestructuur. Ministeriële beleidmakers (en in hun kielzog hun organisatieadviseurs) zijn geneigd te denken vanuit een gewenste organisatiestructuur waarin de bestaande organisaties, de daarin werkende professionals

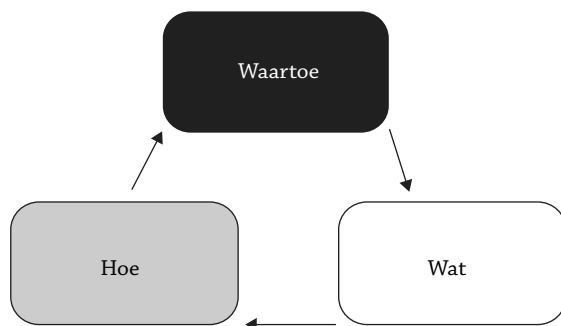
* Dr. Jaap A. van Vliet is adviseur/senior onderzoeker bij Leger des Heils Jeugdbescherming & Reclassering en bij de Hogeschool Utrecht. Hij is tevens lid van de redactie van PROCES.

Jaap A. van Vliet

en reclasseringscliënten zich moeten voegen; een wijze van organiseren die in een later stadium vaak weer leidt tot vragen naar *waarom* voor deze organisatievorm is gekozen en niet voor een andere. Het lijkt mij dat de vraag hoe de reclassering eruit zou moeten zien, moet worden beantwoord aan de hand van de vraag welke maatschappelijke doelstellingen en waarden de reclassering wil realiseren en welke activiteiten, professionaliteit, positionering en ten slotte welke organisatievorm daarvoor nodig zijn. Of, om met Captain Jack Sparrow te spreken: ‘The problem is not the problem. The problem is your attitude about the problem.’

In een themanummer van PROCES over de reclassering uit 2004¹ stelde Fijnaut onder meer dat een verdeelde reclassering geen serieuze gesprekspartner is op stedelijk niveau, waardoor deze zich niet sterk kan maken voor een andere, bredere rol in het veiligheidsbeleid dan die van een productiemiddel in de strafrechtspleging. Dat is een inhoudelijke opinie die te denken geeft en die kan bijdragen aan het denken over de toekomst van de reclassering. Maar ik denk dat er meer nodig is. Voorafgaande aan het denken vanuit positionering, zoals door Fijnaut bepleit, gaat het om de vraag waartoe de reclassering bestaat. In een recente publicatie² bepleiten Corine von Grumbkow en ik om de organisatie van de reclassering aan de hand van het volgende figuur te bezien (zie figuur 1):

Figuur 1 De organisatie van de reclassering bezien aan de hand van drie vragen

Figuur 1 laat zien hoe beleid en uitvoering als het goed is voortkomen uit de visie van de reclasseringssector (of uit de onderscheiden reclasseringsorganisaties daarbinnen) en hieraan in een voortdurend proces worden getoetst. Hierdoor wordt steeds opnieuw de vraag naar de doelgerichtheid gesteld én moet deze worden beantwoord. Het waartoe waarborgt de kwalitatieve component en leidt zo nodig tot bijstelling van het beleid.

De vraag is: gebeurt dit in de praktijk ook? Reclasseringswerkers en organisaties moeten hun blik op het ‘waartoe’ gericht hebben. Waartoe doe je dit werk? Bijvoorbeeld: om de cliënt een stapje vooruit te helpen bij diens rehabilitatie of om

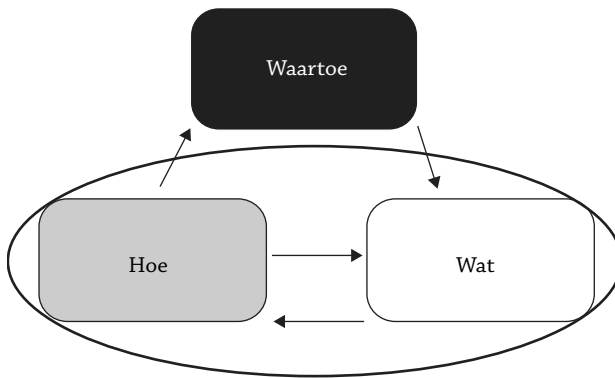
1 C.J.C.F. Fijnaut, ‘Voor een herinrichting van de reclassering’, *PROCES* 2004/6, p. 226-228.

2 C. von Grumbkow & J.A. van Vliet, ‘Diffuse praktijken? De reclasseringswerker tussen missie en productie’, in: H. Moors & E. Bervoets (red.), *Frontlijnwerkers in de veiligheidszorg: gevalstudies, patronen, analyse*, Den Haag: Boom Lemma uitgevers 2013, p. 191-210.

de samenleving veiliger te maken? Of is wellicht het een het middel tot het ander? Hierover moet duidelijkheid zijn. Want dit bepaalt welke relatie tussen 'wat' en 'hoe' tot het beste resultaat leidt. Wat zijn de doelen en wat zijn de middelen om die doelen te bereiken?

Naar mijn mening houdt de reclasseringssector zich te vaak bezig met *wat* er moet gebeuren en *hoe* het moet gebeuren binnen de voorgeschreven kaders. De voortdurende toetsing aan de vraag *waartoe* (de kwaliteitsvraag) blijft voor een belangrijk deel achterwege, waardoor de werkzaamheden zich concentreren op een afwisseling tussen het 'wat' en het 'hoe' en daardoor vooral het karakter krijgen van een zo efficiënt mogelijke bedrijfsvoering, terwijl daardoor de inspiratie voor het werk achterwege blijft, zoals in figuur 2 wordt weergegeven.

Figuur 2 De kwaliteitsvraag blijft achterwege

De vraag is natuurlijk hoe de reclassering aan de zo noodzakelijke inspiratie kan komen; wat de 'noden' zijn van de reclasseringscliënt. Jimmy Boyle geeft in het citaat aan het begin van dit artikel feilloos aan welke worsteling veel reclasseringscliënten, niet alleen na het ondergaan van een gevangenisstraf, moeten leveren om weer deel te kunnen worden van de samenleving. Is het de rol van de reclassering niet juist om hierop de professionaliteit te richten, om de reclasseringscliënt hulp en steun te verlenen bij een zo optimaal mogelijke rehabilitatie?

Mijns inziens is het dus belangrijk niet te denken vanuit een vooropgezette organisatiestructuur en het door de opdrachtgever gewenste productievolume, maar voorafgaande daaraan een morele, maatschappelijke en professionele visie te expliciteren: heb je een gezamenlijke basisgedachte over hoe delinquent gedrag ontstaat, in stand wordt gehouden en kan worden veranderd? En hoe staat de organisatie tegenover het veiligheidsbeleid van de (lokale) overheid en de rol van de reclassering daarin? Welke werkzaamheden en professionaliteit zijn nodig om de doelen en waarden van de reclassering te realiseren? Dit soort vragen geeft houvast om te komen tot een nieuwe reclassering en een organisatievorm die daarbij past.